

”TULEE SEMMONEN OLO, ETTÄ HUOLEHDITAAN.”

KOHO-PALVELU NUORTEN KOKEMANA

Annukka Martikainen

Opinnäytetyö
Elokuu 2009
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön
suuntautumisvaihtoehto
Pirkanmaan ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Pirkanmaan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Palveluohjauksen ja sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, Palsos 9

Martikainen, Annukka

”Tulee semmonen olo, että huolehditaan.” - Koho-palvelu nuorten kokemana

Opinnäytetyö 43 s.

Elokuu 2009

Tutkimustehtävänäni oli tutkia Koho-palveluun liittyviä merkityksenantoja asiakkaiden kertomien kokemusten perusteella. Koho-palvelu on Silta-Valmennusyhdistys ry:n palvelu nuorille. Tavoitteena oli myös selvittää, millainen merkitys palvelulla on ollut asiakkailleen nykyisyyteen tultaessa ja asiakkaiden voimaantumista sekä elämänhallinnan paranemista selvitettyä. Alkuoletukseni oli, että syrjäytymisuhan alla olleet nuoret saivat Koho-palvelusta voimaannuttavan kokemuksen, ja siirtyivät marginaalista yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi.

Toteutin aineistokeruun teemahaastattelulla. Haastattelin viittä vuoden 2007 lopulla asiakkuuden aloittanutta nuorta. Etsin palvelun merkitystä käymällä läpi nuorten asiakkuuden polkua ja keräämällä nuorten kokemuksia palvelusta, asiakkuuden alusta nykyyhetkeen asti. Tutkimuksen teoriapohjana toimivat käsitteet voimaantumisesta, elämänhallinnasta sekä merkityksestä.

Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että Koho-palvelulla oli ollut positiivinen vaikutus nuoriin. Suurimpina tekijöinä olivat mieltymys henkilökuntaan, palvelusta välittyvä kiinnostus nuoria kohtaan ja nuorten omat vaikutusmahdollisuudet. Nuoret kokivat saaneensa apua heidän sen hetkiseen elämäntilanteeseensa, neuvoja myös tulevaisuutta varten, sekä uusia kokemuksia, mitkä eivät olisi olleet mahdollisia ilman asiakkuutta palvelussa. Oma kiinnostus ja halu tehdä itsensä ja tulevaisuutensa eteen oli herännyt nuorissa viimeistään palvelussa järjestettävien työharjoittelujen myötä. Ulkopuolinen, tässä tapauksessa ohjaajien tarjoama tuki koettiin tärkeänä kannustajana ja eteenpäin vievänä tekijänä helpottamaan nuoren elämäntilannetta.

Palveluaika oli vaikuttanut nuoriin niin fyysisellä kuin henkiselläkin tasolla. Asiakkuus oli saanut nuoret toimimaan, suunnittelemaan ja toteuttamaan tulevaisuuttaan. Yleisellä tasolla nuoret kokivat palvelun tärkeänä mahdollistajana juuri kyseiselle asiakaskunnalle. Koho-palvelun voi sanoa olleen nuorille asiakkailleen voimaannuttava ja elämänhallintaa lisäävä kokemus.

Avainsanat: Voimaantuminen, elämänhallinta, merkitys

ABSTRACT

Pirkanmaa Polytechnic - University of Applied Sciences
School of Social Services
Option of Case Management and Social Work

Martikainen, Annukka
The experiences of the youngsters from Koho-service

Bachelor's thesis 43 pages
August 2009

The purpose of this study was to investigate the meaning of Koho-service to its clients. Koho-service is a service for youngsters by Silta-Valmennusyhdistys ry. By examining the experiences of the clients this work aims to find out what kind of meaning the service has today, and if it has empowered the clients and increased their life control. This study suggests that the youngsters in the margin of society have an empowering experience and with the help of the service they move away from the margin to active members of society.

The material for this study was collected by using theme interviews. Five former clients of Koho-service who had begun their customership in the end of 2007 were interviewed. The meaning of the service was studied by following the progress of the clients from the beginning of the service until this day. The theory basis contains concepts of empowerment, life control and the meaning.

The findings of the study show the positive effect of the Koho-service to the youngsters. The major factors were fondness for the employees, their interest in clients and the possibilities to influence the activities. The youngsters felt they had received help to their life situations, some pieces of advice for the future and new experiences that would not be possible without the service. The practical training of the youngsters during the service had increased their interest and desire to help themselves through the difficulties. The support from the outside, in this case employees of the service, had a major role in motivating and following through the prevailing life situation.

The time of the service had both physical and mental effects to the youngsters. The customership had made them to act, plan and execute their future. The youngsters thought the service was an important possibility for the clients. Overall, this study discovered that the Koho-service had been empowering experience and it had increased the life control of its clients.

Keywords: empowerment, life control, meaning

SISÄLTÖ

1 Johdanto	5
2 Opinnäytetyön toteuttaminen	8
2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset	8
2.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto	9
2.3 Aineiston analyysitapa	10
3 Tutkimuskäsitteet ja viitekehys	11
3.1 Voimaantumisen käsite	11
3.2 Elämänhallinnan käsite	12
3.3 Merkityksen käsite	13
4 Koho-palvelun merkityksen rakentuminen	16
4.1 Asiakkuuden polku	16
4.2 Nuorten voimaantuminen Koho-palvelun avulla	18
4.3 Koho-palvelu nuorten näkökulmasta	22
5 Koho-palvelun merkitys nuorten nykypäivään	25
6 Johtopäätökset	28
6.1 Tutkimuksen aikana eteen tulleita tutkimusideoita	33
7 Oma arvio tutkimustyöstä	34
7.1 Metodologiset valinnat	34
7.2 Tutkimuksen eettisyys	35
7.3 Tutkimuksen luotettavuus	38
Lähteet	39
Liitteet	41

1 Johdanto

Nuoruus mielletään usein ihanana aikana ihmisen elämänkaaressa: silloin on vapaa ja voimakas liikkumaan ja kokemaan uutta, eikä ole vielä suuria murheita, mistä huolehtia. Nykypäivänä nuorilta vaaditaan kuitenkin koko ajan enemmän. Sekä suomalainen yhteiskunta että nuorten yhteisöverkostot luovat eri elämänalueille paineita, joihin nuoren on aiempaa hankalampaa vastata. Koulutuskeskeisyys, työmarkkinoiden jatkuva muutostila, kilpailuhenkisyys ja stressinsietokyvyn kasvattaminen lisäävät yksilöllistymiseen kohdistuvia paineita. ”Nuoruus on siirtymävaihe, jonka jo sinänsä voidaan katsoa olevan tietynlainen marginaaliasema: ei olla enää lapsia, mutta integroituminen yhteiskuntaan ja täysivaltaiseen aikuistumiseen on vielä kesken.” (Järvinen & Janhukainen 2001, 141.)

Yhteiskunnan luomat paineet aikuistumiseen ja sen mukanaan tuomiin haasteisiin ovat joillekin nuorille liian suuria yksin käsiteltäväksi ja selvitettäväksi. Koulutukseen pääseminen ja sen läpivienti sekä työelämän aloittaminen ja perheen perustaminen eivät onnistu kaikkien omilla resursseilla. Epäonnistumisen tunteet edellä mainituilla alueilla ja yksinäisyys voivat lisätä myös päihde- ja mielenterveysongelmia nuorten keskuudessa. A- ja K-klinikoiden ja mielenterveystoimistojen nuorten asiakkaiden määrät kasvavat jatkuvasti. Ilman ulkopuolista apua nuori voi joutua syrjäytymisuhan alle. Pahimmassa tapauksessa nuori tippuu yhteiskunnan rattaista ja menettää samalla oman jaksamisensa lisäksi mielenkiintonsa ja halunsa nousta yhteiskunnalliseksi toimijaksi.

Nuoret ovat yhteiskuntamme tulevaisuus: heistä tulee seuraavia päättäjiä, ratkaisijoita, johtajia ja työntekijöitä. Nuorten tukeminen, heidän henkisen hyvinvointinsa takaaminen ja pärjäämisen mahdollistaminen on tärkeä tehtävä nuorten palveluverkostossa. Ennaltaehkäisemällä ongelmia ei edes synny suurissa mittakaavoissa. Palvelut eivät tietenkään saavuta aina kaikkia potentiaalisia asiakkaitaan, mutta pienestäkin on hyvä lähteä. Lisäksi positiivinen sana kulkee korvasta korvaan.

Tampereella toimiva, Silta-Valmennusyhdistys ry:n Koho-palvelut on ottanut tehtäväkseen auttaa niitä nuoria, joiden vaarana on syrjäytyä yhteiskunnasta. Nuorilla asiakkailla ei useinkaan ole ammatillista koulutusta ja jo pelkästään tämän takia työelämään kiinnittyminen on hankalaa. Myös muiden elämäntilanteiden hallinnan kanssa voi olla sellaisia ongelmia, jotka lisäävät nuorten syrjäytymisuhkaa. Koho-palvelun toiminta alkoi vuonna 2001 projektina, jonka tavoitteena oli luoda toimintamalli, joka mahdollistaisi asiakkaan elämäntilanteen huomioonottavan sekä yksilöllisen työtteen. Projektin tavoitteena oli myös nuorten ohjaaminen koulutuksiin ja työelämään, samalla ehkäisten huono-osaisuutta ja syrjäytymistä. (KOHO-projektin loppuraportti 2003, 6.) Projektin toinen osa, Koho II, jatkoi aiemman projektin työtä ottaen huomioon esiin nousseet ongelmat ja niiden ratkaisemisen (KOHO II:n loppuraportti 2005, 1). Neljä vuotta myöhemmin ja kahden projektijakson jälkeen projekti muuttui palvelutoiminnaksi, saaden samalla toimintaansa pitkäjänteisyyttä ja kestävyyttä sekä tätä kautta lisää luotettavuutta varsinkin asiakkaiden silmissä.

Koho-palvelun asiakaskunta koostuu 17-24-vuotiaista tamperelaisista nuorista, jotka tarvitsevat tukea omien asioidensa selvittämiseen ja edistämiseen. Suurin osa eli 31 % vuoden 2008 asiakkaista ohjautui palveluun sosiaalitoimen kautta. Seuraavaksi eniten eli 17 % ohjautui palveluun omatoimisesti ja toiset 17 % joko AKU-toiminnan, Tampereen Nuorisoasuntojen, Kölvi-projektin, kaupungin etsivän nuorisotyön, Eväitä elämään-hankkeen tai NNKY:n JOPA-projektin kautta. Asiakkuuden alkuvaiheen, yksilö-ohjaajatapaamisten ja alkutilannekartoitusten jälkeen nuori aloittaa useimmiten työharjoittelun palvelun yhteistyöverkostossa. Työharjoittelujaksoja voi olla useampia, ennen kuin nuori jatkaa eteenpäin joko suunnitellusti yksilöllisessä palveluketjussa, työmarkkinatukiharjoittelussa tai kohti koulutuksia tai palkkatöitä. (Koho-palvelut, 2009.)

Samaa suurta kokonaisuutta, syrjäytymisuhan alla olevia nuoria, tutkii muun muassa Minna Suutari väitöskirjassaan ”Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa”, vuodelta 2002. Suutari tutkii palkkatyön marginaaliin jättäytyneiden ja jääneiden nuorten epävirallisia sekä virallisia verkostoja. Aineiston tutkimukseensa hän on kerännyt nuorilta, jotka tutkimushetkellä osallistuivat erääseen syrjäytymisuhan alla oleville nuorille suunnattuun työllisyysprojektiin. Tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli pääpiirteissään samankaltaiset lähtökohdat koskien koulutus- ja työpolkuja sekä elämänhallinnan taitoja, kuin omaan tutkimukseeni osallistuneilla nuorilla. Suutari oletti ja todisti väitöksellään, että syrjäytymisvaaraan määritellyt nuoret eivät läheskään aina elä vailla mielekkäitä kiinnikkeitä yhteiskuntaan, vaan sosiaalisilla ja yhteisöllisillä verkostoilla on tärkeä merkitys. (Suutari 2001, 153-184.)

”Elämä marginaalissa voi olla nuorelle heilumista (syrjäytymisen) reunalla, mutta yhtä lailla se voi olla sopivan tilaisuuden tai mahdollisuuden odottelua (valtavirran) kynnyksellä. Ovet ovat avoinna kumpaankin suuntaan.” (Suutari 2001, 158.) Puheet marginaalissa elämisestä ja syrjäytymisuhan alla olemisesta näyttävät harvemmin positiivisessa mielessä. Tulisi kuitenkin muistaa nuoruuden olevan siirtymävaihe, kehityksen paikka, missä nuori hakemalla paikkaansa yhteiskunnassa kasvaa kohti aikuisuutta. Kehittyminen ei ole pelkkää ylämäkeä, se voi pitää sisällään myös alamäkiä, kompastuskiviä ja sivupolkuja. Antamalla nuorelle mahdollisuuden kokeilla sitä, miltä tulevaisuus voisi näyttää eri polkujen kautta, voidaan tietä aikuistumiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen helpottaa ja tasoittaa.

Tutkimuksessani kartoitin Koho-palvelun asiakkaiden kokemuksia ja merkityksenantoja palvelusta: millainen merkitys palvelulla on ollut asiakkaille, heidän suunnatessaan elämää pois marginaalista kohti yhteiskunnan jäsenyyttä. Halusin myös selvittää, mitä asiakkaille kuuluu nykypäivänä ja ottaa selvää palvelun asiakkuuden mahdollisista vaikutuksista nuorten voimaantumiseen ja elämänhallinnan paranemiseen. Alkuoletukseni oli, että syrjäytymisuhan alla olleet nuoret saivat Koho-palvelusta voimaannuttavan kokemuksen, ja siirtyivät marginaalista yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi. Etsin palvelun merkitystä käymällä läpi nuorten asiakkuuden polkua ja keräämällä nuorten kokemuksia palvelusta, asiakkuuden alusta tähän päivään tultaessa.

2 Opinnäytetyön toteuttaminen

2.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimustehtävänä on tutkia Silta-Valmennusyhdistys ry:n Koho-palvelun loppuvuonna 2007 aloittaneiden uusien asiakkaiden kokemuksia palvelusta. Tavoitteena on tutkia palveluihin liittyviä merkityksenantoja asiakkaiden kertomana perustuen heidän omiin kokemuksiinsa. Selvitän, kuinka asiakkaat ovat kokeneet palvelun noin vuoden päästä siitä, kun asiakkuus on alkanut, sekä millainen merkitys palvelulla on ollut nykyisyyteen tultaessa ja asiakkaiden voimaantumista selvitettyä.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Minkälainen merkitys palvelulla on ollut asiakkaille?
- Kuinka asiakkaat ovat kokeneet Koho-palvelun jälkikäteen?
- Mitä asiakkaat tekevät nykyään, mitä Kohon jälkeen on tapahtunut?
- Millainen vaikutus Koho-palvelulla on ollut asiakkaiden voimaantumiseen ja elämänhallinnan paranemiseen?

Koho-palvelun merkityksestä asiakkaille ei ole ennen tehty vastaavaa tutkimusta. Koho-palvelut on Silta-Valmennusyhdistys ry:n tuottama, Tampereen kaupungin tilaama ja ostama palvelu (liite 1). Toiminta alkoi vuonna 2001 KOHO-projektina Tampereen Toimintakeskuksen alla, mutta siirtyi myöhemmin Silta-Valmennusyhdistykselle. (KOHO-projektin loppuraportti 2003, 6-7.) KOHO-projektin (2001-2002) jälkeen toteutettiin vielä Koho II -projekti, vuosille 2003-2004. Näiden yhteensä neljä vuotta kestäneiden projektien jälkeen Silta-Valmennusyhdistys jatkoi projektissa kehitettyjä toimintamalleja ja palvelua Koho-palvelut nimisellä nuorten palvelulla. (KOHO II:n loppuraportti 2005, 1). Projekteista on olemassa loppuraportit ja Koho-palvelusta on lisäksi tehty arviointiraportti (Koho kannattaa – Tampereen Koho-projektin arviointi 2003).

2.2 Tiedonhankinta ja tutkimusaineisto

Koska tutkin Koho-palveluiden merkitystä asiakkaille, oli haastattelu mielestäni paras vaihtoehto aineiston keräämiselle. Haastattelumuodoksi valitsin teemahaastattelun (liite 2), koska se antoi asiakkaille vapauden ja mahdollisuuden kertoa omin sanoin kaiken mitä he halusivatkaan kertoa ja mahdollisuuden keskustelulle liittyen kohteena olevaan aiheeseen ja teemoihin. Haastateltavat valikoituivat syys- joulukuun 2007 uusista asiakkaista satunnaisotannalla. Aloittaneita asiakkaita oli tuolloin 68 ja haastatteluihin kutsuttiin heistä noin 10 % eli seitsemän henkilöä. Otantaa varten asiakkaat ryhmiteltiin iän, sukupuolen ja palvelun aloittamiskuukauden mukaan. Ryhmiä muodostui kuusi, joista jokaisesta valikoitui satunnaisesti yksi haastateltava. Suurimmasta, samaan ikäryhmään kuuluvista asiakkaista valikoitui haastatteluun kaksi henkilöä. Kutsutuista neljä oli poikia ja kolme tyttöä, koska syys- joulukuussa aloittaneista yli 50 % oli poikia. Haastattelukutsut lähetettiin haastateltaville postitse. Heille soitettiin noin viikon kuluttua kutsun oletetusta saapumisesta, ja sovittiin haastattelu-aika ja -paikka noin kahden seuraavan viikon sisälle.

Haastatteluihin kutsutut olivat 17-24-vuotiaita tamperelaisia nuoria. Koho-palveluun tullessaan he ovat tarvinneet tukea ja apua elämäntilanteensa selvittelyyn ja omien asioidensa järjestämiseen. Palvelun asiakkaista joillakin on takanaan päihde- tai/ja mielen-terveysongelmia, jotka ovat vaikuttaneet yhteiskunnalliseen sopeutumiseen ja yleiseen kiinnostuksen puuttumiseen koulutus- ja työasioissa. Suurin osa nuorista on kuitenkin tavallisia vailla työtä olevia nuoria, joilta puuttuu tahtoa, kiinnostusta tai osaamista järjestää omia asioitaan. Asiakaskuntaan mahtuu toki aktiivisia ja elämäntilanteensa omaavia nuoria, mutta joiden suunnitelmat eivät välttämättä ole menneet niin kuin he olisivat halunneet, tai jotka tarvitsevat muuta tukea sen hetkiseen elämäntilanteeseensa tilanteen edistämiseksi.

Haastatteluja oli tarkoitus tehdä seitsemän, mutta haastateltavien määrä pieneni viiteen yhteydenottovaikeuksien sekä kutsuttujen kiinnostuksen puuttuessa. Haastattelut toteutettiin asiakkaan valinnan mukaan joko Silta-Valmennusyhdistyksen tiloissa Viinikankadulla tai Pirkanmaan ammattikorkeakoulun Pyynekintien yksikön tiloissa. Teema-haastatteluun kuuluen se oli jaettuna kolmeen teemaan, joista haastateltavan kanssa keskustelin. Teemat käsittelivät:

- aikaa ennen Koho-palvelua
- Koho-palvelun aikaista elämää
- aikaa Koho-palveluiden jälkeen, nykyisyyttä ja tulevaisuutta.

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Haastatteluihin oli varattu aikaa kaksi tuntia jokaista haastateltavaa kohden. Mihinkään haastattelutapaamiseen ei kulunut koko aikaa, vaan haastatteluiden kestot vaihtelivat 35 minuutista 75 minuuttiin. Litteroitua aineistoa tuli yhteensä 23 sivua. Haastateltujen henkilöllisyyden salassa säilyttämisen ja luottamuksellisuuden takia käytin tekstissä suorissa lainauksissa keksittyjä nimiä.

2.3 Aineiston analyysitapa

Tässä tutkimuksessa käytin tutkimustulosten analysointiin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2002, 105-115; Vilka 2007, 139). Haastattelujen kuuntelemisen ja litteroinnin jälkeen perehdyin teksteihin lukemalla ne läpi monta kertaa, saadakseni kokonaisvaltaisen käsityksen kokoamistani aineistoista. Valitsin analyysiyksikökseni elämönhallinnan käsitteen. Näin pystyin etsimään aineistostani elämönhallintaan liittyviä merkityksiä, mitkä puolestaan liittyivät nuorten kokemukseen palvelusta. Elämönhallinta ja elämänlaadun paraneminen vaikuttaa mielestäni voimaantumiseen ja sen mahdollistamiseen, joten sain sisällytettyä käsitteen näin myös analyysivaiheeseen.

Seuraavaksi etsin ja alleviivasin teksteistä pelkistettyjä ilmauksia aiheeseeni liittyen ja listasin ilmaukset. Kun olin etsinyt pelkistetyistä ilmauksista sekä samansuuntaiset että erilaiset ilmaukset, yhdistelin ilmauksia ja sain näin muodostettua alaluokat. Alaluokat vielä yhdistettyäni sain muodostettua kolme yläluokkaa: palvelun merkitys, asiakkaan kokemus palvelusta jälkikäteen sekä asiakkaiden nykyisyys. Lopuksi, kun yhdistin yläluokat, sain kokoavaksi käsitteeksi voimaantumisen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.)

3 Tutkimuskäsitteet ja viitekehys

3.1 Voimaantumisen käsite

Empowerment on keskeinen väline ja termi sosiaalityössä (Juhila 2006, 120). Termi on käännetty Suomen kielessä moneksi eri sanaksi, mikä kertoo myös termin moninaisesta käytöstä eri tulkintoilla ja tulkitsijoilla. Empowerment on suomennettu muun muassa voimaantumiseksi, voimaannuttamiseksi, valtautumiseksi, valtaistumiseksi, valtaistamiseksi ja voimavaraistumiseksi. Vaikka termillä ei ole kaikille yhtenäistä teoriapohjaa, ymmärretään voimaantuminen yleisesti prosessina, jossa ihminen voi parantaa elämäntaitoja ja kontrollia. (Kivipelto 2008, 29.)

Juhila (2006, 120) puolestaan näkee valtautumisen keskeisenä välineenä osallistavassa sosiaalityössä. Empowerment-sanankäännös valtautuminen tuo hyvin esiin valta-sanankäytön, mikä on olennainen sosiaalityöstä puhuttaessa. Juhila yhtyy tekstissään Ole Petter Askheimiin itse käsitteen ytimessä: kyse on vallan siirtämisestä niille, joilla ei ole valtaa. (Juhila 2006, 120-123.)

Siitonen (1999, 93) määrittelee voimaantumisen ihmisestä itsestään lähtevänä, henkilökohtaisena ja sosiaalisena prosessina, jota toinen ihminen ei voi aiheuttaa. Prosessiin voi vaikuttaa toimintaympäristön olosuhteet, minkä takia voimaantuminen voi tapahtua jossain ympäristössä todennäköisemmin kuin jossain toisessa. Voimaantunut ihminen on itse itseään määräävä, omat voimavaransa löytänyt ja ulkoisesta pakosta vapaana. (Siitonen 1999, 82-93.)

Räsänen (2006, 89-93) lähtee määrittelemään voimaantumista sen vastakohtaan, voimattomuuden kautta. Voimattomuus on tila, jossa ihmisen itsemääräämisoikeutta ja valtaa viedään häneltä pois. Voimattomuuden lähteet ovat ihmisen oma itse ja sosiaalinen ympäristö. Siitosen määrittelyihin yhtyen Räsänen ajattelee voimaantumisen puolestaan rakentuvan yksilön omien tietojen ja ajattelun kautta. ”Voimaantumisessa on kyse ilmiöstä, jota jäsentävät ihmisen suhde itseensä, päämääriinsä, tunteisiinsa ja ympäristöönsä.” (Räsänen 2006, 92.)

Adams (1996, 5) määrittelee termiä yksilön, ryhmän tai yhteisön kontrollin ottamisena ja tilanteen hallitsemisena. Tätä kautta omat tavoitteet saavutetaan, sekä omaa ja toisten elämänlaatua pystytään parantamaan.

Käyttäessäni tutkimuksessa termiä voimaantuminen tuon esille omaa näkemystäni voima-sanasta ja sen tärkeästä roolista termissä. Voimattomalle ihmiselle annetaan tukea ja kannustusta, jotta hän jaksaa kerätä omia voimavaroja ja voimaa hallitakseen paremmin elämäänsä. Voiman antaminen voi tapahtua jonkun toisen toimesta, mutta vain yksilö itse voi käyttää annetut voimavarat voimaantuakseen. Kun yksilö voimaantuu, paranee samalla hänen elämönhallintansa taidot ja tiedot.

Nuorten voimaantuminen koulutus- ja työelämänpolkujen avulla on Koho-palveluiden toiminnan yhtenä päämääränä, elämönhallinnan taitojen ja valmiuksien parantamisen lisäksi. Nuorten voimaantuminen lähtee heistä itsestään, sitä eivät voi edes ammattitaitoiset ohjaajat tehdä heidän puolestaan. Koho-palvelun asiakkaat saattavat tulla palveluun tilanteessa, jossa heille ei ole enää annettu mahdollisuutta määrätä itse omista asioistaan: koulutuspaikkojen ovet eivät aukea eikä töihin pääse ilman koulutusta. Voimaantuminen alkaa innostamisen, kiinnostuksen lisäämisen ja kannustamisen avulla, koska nuorella itsellään ei ole siihen välineitä tai voimavaroja. Ohjaaja auttaa asiakastaan kohti koulutus- ja työpaikkoja, jotka puolestaan luovat arkirutiineja ja sitä kautta elämönhallintaa.

3.2 Elämönhallinnan käsite

Elämönhallinnan käsite kuvaa Juhilan (2006) mukaan monesti sosiaalialalla tavoitetta, mihin syrjäytyneiden yhteiskuntaan liittämiseksi pyritään. Elämönhallinnassa on kyse elämisen kannalta välttämättömien asioiden järjestyksessä olemisesta, sekä ihmisen omasta kokemuksesta siitä, että elämä on hänen omassa otteessaan. Käsitettä käytetään myös tavoitteena sosiaalialalla, missä halutaan ehkäistä ja vähentää syrjäytymistä. Juhilan mielestä elämönhallinnan vahvistaminen onkin keskeinen tehtävä syrjäytymiseen liittyvässä sosiaalityössä. Asiakasta tuetaan, kannustetaan ja valmennetaan kohti itsenäisempää, oma-aloitteisempaa ja hallitumpaa elämää. (Juhila 2006, 61-63.)

Juhila viittaa tekstissään myös J.P.Roosin jakoon ulkoisesta ja sisäisestä elämänhallinnasta. Ulkoiseen elämänhallintaan kuuluu ihmisen oma elämänsä ohjaus, eivätkä monet itsestä riippumattomat asiat vaikuta elämään. Sisäinen elämänhallinta puolestaan kertoo ihmisen kyvystä pitää elämä omassa otteessaan huolimatta itsestä riippumattomista vaikeuksista. (Juhila 2006, 61.)

Kirjallisuudessa elämänhallinnan käsite on saanut paljon kritiikkiä sen ristiriitaisuudesta. Käsitettä on kritisoitu muun muassa siitä, voiko elämää hallita (Juhila 2006, 61). Myös elämän kokonaisvaltaisen hallinnan tarpeellisuus mietityttää, koska ihmisten elämäntilanteet muuttuvat jatkuvasti.

Elämänhallinta käsittää kaiken arkielämään liittyvän toiminnan; itsestä huolehtimisesta yhteiskunnan normeihin asti. Elämänhallitsemattomuus voi käsittää joko yhden osa-alueen elämästä tai monta aluetta, joita ihminen ei pysty kontrolloimaan eikä hallitsemaan. Ihmisellä voi siis olla esimerkiksi pelkästään yksi elämänaalue, mitä hän ei hallitse vaikka kaikki muut elämänaalueet ovat kunnossa.

Käsitteeseen kohdistetun kritiikin mukaan elämää ei voi hallita. Kokonaisvaltaiseen hallintaan ei tarvitsekaan pyrkiä, mutta elämänlaadussa on aina parantamisen varaa. Joku voi olla täysin tyytyväinen elämäänsä, vaikka jokin osa elämästä ei olisikaan itsensä hallittavissa. Joillekin puolestaan pienemmänkin asian hallitsemattomuus voi vaikuttaa kaikkiin muihinkin elämän osa-alueisiin. Siksi joidenkin elämän osa-alueiden parempi hallinta ja sen opetteleminen on tärkeää. Koho-palvelut antavat nuorille mahdollisuuden opetella ohjauksellisen toiminnan tukemana huolehtimaan itsestään, mikä puolestaan mahdollistaa elämänhallinnan taitojen paranemisen suuntana itsenäisempi elämä.

3.3 Merkityksen käsite

Sana ”merkitys” on monella tavalla käytössä oleva ja ymmärrettävä. Ihmiset itse ja ihmiset heidän ympärillään luovat merkityksiä, ja nämä merkitykset ylläpitävät arkielämäämme. Merkitykset ovat myös alttiita muutoksille juuri monimuotoisuutensa takia. Merkityksistä puhuttaessa on ymmärrettävä, että kaikilla asioilla on merkitysyhteytensä. Esineet ja asiat saavat merkityksensä ihmisten kautta. (Vilka 2007, 133-135.)

Laine (2001) toteaa merkityksen tutkimisen olevan mielekästä, jos se perustuu oletukseen siitä, että ihmisen toiminta on merkityksillä ladattua. Fenomenologisen merkitysteorian mukaan merkitykset eivät ole ihmisissä synnynnäisesti, vaan ne tulevat yhteisöstä ihmisten ympärillä. Erilaisissa kulttuureissa elävillä ihmisillä on erilaisia merkityksiä eri asioille. Tulee kuitenkin myös muistaa, että jokainen samassa kulttuurissakin elävä ihminen on erilainen, joten heidän merkityksenantonsa keskenään voivat erota toisistaan. (Laine 2001, 28.)

Aaltola (1992) yhtyy Laineen ajatukseen siitä, että ihminen oppii ja omaksuu merkityksiä vain suhteessa toisiin ihmisiin. Kielen toiminta ja käyttö osoittavat käsitteiden ja ajattelun muotoutumisen ja kehittymisen olevan sidoksissa ihmisen sosiaaliseen toimintaan ja sen erilaisiin muotoihin. ”Inhimillistä elämää ja toimintaa määräävät olennaisesti ne merkitykset, joita annamme erilaisille esineille ja asioille ympäristössämme, joko luonnonympäristössä tai sosiaalisessa ympäristössä.” (Aaltola 1992, 96.)

Moilanen ja Rähä (2001) ovatkin sitä mieltä, että merkitystä tulkittaessa tulee olla herkkä havaitsemaan vivahteita. Merkitykset voivat olla tiedostettuja tai piileviä ja ne voivat myös liittyä toisiinsa ja muodostaa sitä kautta merkitysrakenteita. Ihmiset kokevat asiat omalla tavallaan, yksilöllisesti. Siksi merkityksiä etsiessä tulee etsiä henkilökohtaisia merkityksenantoja. (Moilanen ja Rähä 2001, 44-45.)

Moilanen ja Rähä (2001) ovat kuvanneet merkityksen tasoja jaotellusti käyttäen Siljanderin ja Karjalaisen (1993) mallia (kuvio 1). Siljander ja Karjalainen ovat erotelleet niin yksilölliset ja yhteisölliset kuin myös tiedostetut ja tiedostamattomat merkityksenannot. Kaikilla yksilöllisillä merkityksenannoilla on yhteisöllinen pohja ja tiedostamattomat merkityksenannot voivat muuttua tiedostetuiksi. (Moilanen & Rähä 2001, 46.)

	Tiedostettu	Tiedostamaton
Yksilöllinen	1. tiedostetut tunteet tavoitteet, uskomukset	2. piilotajunta
Yhteisöllinen	3. yhteisön -rooliodotukset -normit -ihanteet -moraali	4. yhteisön -rutinoituneet toimintarakenteet -perusmyytit -toiminnan piilevät säännöt
Universaali yhteisöllinen	5. yleispätevät tiedostetut ideat ja moraali	6. yleispätevät generatiiviset sääntöjärjestelmät

KUVIO 1. Merkityksen tasot.

Jokainen ihminen luo omat merkitysrakenteensa asioista ympärillään. Merkitykset poikkeavat toisten ihmisten merkityksistä, vaikka kokemus voisi olla lähes samanlainen. Juuri merkitysten monipuolisuus ja erilaisuus vaikutti tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa siihen, että haastateltavia piti olla enemmän kuin yksi. Jokainen nuori tulee eri kasvu- ja elinympäristöistä ja silloin myös merkitysrakenteet eroavat väkisinkin toisistaan.

Koho-palvelun entisten asiakkaiden henkilökohtaisia merkityksenantoja ja kokemuksia tutkittaessa tuli lähteä liikkeelle jo ajasta ennen palvelun asiakkuutta. Näin asiakas pystyi haastattelussa puhumaan kokonaisuuksista elämässään ja muodostamaan sitä kautta merkitysrakenteita palvelua koskien. Tutkimuksessani selvitin myös millainen asiakkaiden elämäntilanne on nykyään. Menneisyys toimii pohjana nykyisyyden merkityksiin, joten nykyisyydenkin kartoittamiseen tarvittiin merkityksenantoja aiemmalta ajalta. Merkitykset ovat myös voineet muuttua ajan myötä, joten niin menneisyyden kuin nykyisyydenkin tutkiminen oli tutkimuksen luotettavuuden kannalta tärkeää.

4 Koho-palvelun merkityksen rakentuminen

4.1 Asiakkuuden polku

Jokainen nuori oli lähtenyt Koho-palvelun tutustumiskäynnille ja sitten asiakkaaksi eri väyliä. Kaikilla viidellä nuorella oli takanaan peruskoulu. Peruskoulun lisäksi yksi oli suorittanut lukion, yksi talouskoulun ja yksi kauppappilaitoksen. Kahta lukuun ottamatta kaikilla muilla oli keskeytyneitä, toisen asteen opintoja takanaan. Koho-palveluiden asiakkaaksi nuoret olivat päätyneet eri vaikuttajien ohjaamina: sukulainen tai entinen opettaja oli kertonut palvelusta tai nuori itse oli löytänyt mainoksen internetistä tai työvoimatoimiston kautta. Neljä viidestä haastatellusta nuoresta ei tiennyt palveluun mennessään, mihin oli oikeastaan menossa. Palvelua kohtaan ei siis ollut varsinaisia ennakko-odotuksia tai -oletuksia.

Ehkä oli semmosta, että kun kerrottiin että se on semmonen mikä voi järjestää työttömille nuorille jotakin, niin aattelin että vois ehkä löytyä jokin muukin ala kuin tuo kauppiis. –Tero-

Mulla oli melko selvät suunnitelmat koko ajan, mutta käytännössä... Tai siis... Suunnitelmat oli selvät, mutta se, miten tämä suunnitelma toteutuis, se oli vähän epäselvä, ja siitä sain, siihen sain apua. Ja rahatoksen kanssa. –Lea-

Koho-palvelun asiakkaaksi lähtemiseen olivat vaikuttaneet erilaiset tekijät, ensimmäisenä monella nuorella palvelusta kertoneen henkilön kannustus. Ideoita ja kiinnostusta työharjoittelupaikkoja, koulutuksia ja töitä kohtaan saattoi löytyäkin, mutta keinot niiden saavuttamiseksi puuttuivat. Monien koulutusvaihtoehtojen suma oli liian sekavaa yksin käsiteltäväksi ja päätettäväksi. Jonkun kohdalla oli myös tilanne, ettei sillä hetkellä ollut varsinaista päämäärää elämässä eikä tietoa mitä seuraavaksi tekisi. Kun sen hetkistä, nuoren ympärillä olevasta tukiverkostosta ei löytynyt tarvittavaa tukea, kannatti tarjolla olevaa mahdollisuutta ainakin kokeilla. Nuori saattoi myös olla tilanteessa, että arkielämä sujui, mutta tarvittava tuki ja paikka tiedonsaannille puuttuivat.

Palvelun asiakkaaksi lähtiessä koko tulevan prosessin merkitys oli nuorille tuntematon. Tiedossa saattoi olla pelkästään se, että jonkinlaista apua oli tarjolla ja että päiviin saisi nyt mahdollisesti mielekkyyttä ja rytmiä. Myös omien suunnitelmien mahdollinen toteutuminen palvelun kautta herätti nuorten mielenkiintoa. Nuoret olivat palveluun lähtiessään 18-23-vuotiaita.

Suutarin (2002) tutkimuksessa olleet nuoret olivat samoissa asemissa kuin Koho-palvelun nuoret. Tutkimukseen haastatellut nuoret olivat 19-24-vuotiaita. Suurimmalla osalla heistä ei ollut ammatillista koulutusta, vaikka keskeytyneitä opintoja löytyikin monelta. Myöskään työpaikkaa ei ollut kenelläkään. Näiden syiden takia he olivat osallisina syrjäytymisuhan alla oleville nuorille suunnatussa työllisyysprojektissa.

Koho-palvelu alkoi nuorilla tutustumiskäynnillä, johon nuori sai varata itse ajan tai häntä palveluun opastava taho varasi sen. Varsinainen asiakkuus alkoi henkilökohtaisilla tapaamisilla yksilöohjaajan kanssa. Yksilöohjaus piti sisällään muun muassa palveluohjausta, neuvontaa erilaisissa koulutus- ja tiedonetsintäasioissa sekä yhdessä nuoren kanssa tekemistä, esimerkiksi hakemusten täyttämistä ja oppilaitosvierailuja.

Sillai justiinsa, että jos joku harkitsee, eikä löydä sitä, että niinku mitä olis kokeillu niinku näitä suurempia (palveluvaihtoehtoja), että jos koulusta opinto-ohjaus, niin se voi olla vähän semmosta pintapuolisempaa, niin Kohossa sitte mietitään just näitä syitä ja seurauksia, että siellä niinku päästään sille tasolle. –Anna-

Yhdessä yksilöohjaajan kanssa kartoitettuaan tilannetta, lähdettiin nuorelle etsimään mieluisaa työharjoittelupaikkaa, unohtamatta myöskään koulutusvaihtoehtoja. Mikäli nuorella oli jokin suunta, mihin hän halusi koulutuksen tai harjoittelun kautta sitoutua, pyrittiin sitä kohti menemään palvelun alusta asti. Yksilötapaamisia oli yksi – kolme kertaa ennen kuin työharjoittelu alkoi ja harjoittelun aikana pidettiin myös yhteyttä oman ohjaajan kanssa.

Haastatellut nuoret olivat työharjoittelussa Silta-Valmennusyhdistyksellä ja ManSetis-sä. Työharjoittelussa he pääsivät näkemään, minkälaista heidän valitsemansa työ voisi olla ja miltä sitä tuntuisi tehdä työkseen. Työharjoittelulla pyritään saamaan sekä uusia kokemuksia erilaisista ammattialoista että varmuutta alalle sopivuudesta ja omasta kiinnostuksesta työtehtäviä kohtaan.

Mun päämielenkiinnonkohde oli just se työharjoittelu. - - Sitä ennen oli elämässä vähän kaikki sekasin, tai silleen ettei ihan ollu tasapainoo, että jos siltä pohjalta ois lähteny ponnistamaan. –Lea-

Koho-palvelun päättyminen oli jokaisen haastatellun nuoren kohdalla yhteinen ratkaisu nuoren itsensä, palvelun yksilöohjaajan ja mahdollisesti työharjoittelun ohjaajan kanssa. Syinä asiakkuuden lopettamiseen haastatelluilla nuorilla olivat töiden löytyminen, koulutuksen aloittaminen, äitiysloman alkaminen tai palvelun tarpeettomuus asiakkaalle. Koho-palvelun merkitys muuttui nyt nuorille: he jatkoivat elämäänsä eteenpäin niiden eväiden avulla, mitä palvelu oli heille tarjonnut.

Mutta oltiin sieltä kyllä myöhemmin yhteydessä, soitteli sieltä sitte että miten menee ja, että jos ois sattunukki töissä jotain ni... Siis itse asiassa sehän on mun mielestä erittäin hyvä asia. Että soittelee ja varmistaa silleen, että on päässy varmasti hyvin eteenpäin. Tulee semmonen olo, että huolehditaan. –Saku-

Yksi nuorista kertoi, että hän oli ollut asiakkuuden loppumisenkin jälkeen vielä yhteydessä yksilöohjaajansa kanssa. Vaikka palvelu oli jo loppunut, nuori koki hyvänä sen, että hänen tilannettaan kyseltiin vielä jälkeensäkin. Palkkatöiden määräaikaaisuus aiheuttaa epävarmuutta, eikä kausityöläisenä nuori voinut itsekään tietää kuinka pitkään työt aina jatkuvat. Kaksi nuorista kertoi, että menisi palvelun asiakkaaksi mielellään uudestaan, jos sen tarve tulisi ja jos se olisi muutoin mahdollista.

4.2 Nuorten voimaantuminen Koho-palvelun avulla

Nuorille palvelun merkitys juuri palvelu- ja asiakasvaiheessa oli enimmäkseen elämään sisältöä tuovaa, arjen rutiineja ylläpitävää ja järjestävää sekä tukevaa ja huolehtivaa. He saivat työharjoitteluisa päivärytmin kohdalleen, mikäli siinä oli ollut ongelmia. Myös arkeen kuuluvien rutiinien hoitaminen tuntui helpommalta, kun päivässä oli jo työharjoittelun kautta oma rytminsä. Heillä oli päivisin tekemistä ja iltaisin jotain, mitä saattoi odottaa seuraavalta päivältä. Viikonlopun mukanaan tuomat vapaapäivät eivät enää olleet päiviä muiden seassa, vaan työharjoittelun kautta ansaittua vapaa-aikaa.

Sitte niiden ohjaajien, tai siis, oman ohjaajan kanssa ainaki, pääsi juttelee jos siltä tuntu... Että pitää saada purkaa jolleki ajatuksia, tai jos tuli ahdistus että mitä tapahtuu. - - Se oli tosin joskus vähän harmi, ettei sinne päässy ihan millon tahansa, mutta sitte myöhemmin kyllä. -Anna-

Yhteydenpito ohjaajan kanssa myös työharjoittelujen aikana loi nuorelle tunteen siitä, että hänestä välitetään ja huolehditaan: halutaan tietää miten menee. Ohjaajan tuki merkitsi monelle nuorelle tärkeää osaa omassa tukiverkostossa, jossa ei välttämättä ollut kovin montaa aikuista tukijaa ennestään. Yksi nuorista oli palvelun aloittaessaan muuttanut uuteen kaupunkiin ja koki, että palvelu oli hänelle turvallinen aloitus uusissa ympyröissä.

Ehkä se oli mulle enemmän semmonen henkinen turva, että jos ties että kaikki menee päin peetä, ni siellä osataan jeesaa. Että vaikka sitä ei sitte niinku tarvinnu pahemmin, ni se oli vähän niinku semmonen tukiverkko. Että ei ruvennu saman tien ahdistaa. -Saku-

Tapaamiset ja yhteydenpito yksilöohjaajan kanssa niin asiakkuuden alkuvaiheessa kuin työharjoittelunkin aikana koettiin mukavina hetkinä. Nuori sai puhua omista asioistaan ja kysyä häntä askarruttavia asioita. Myös opastus erilaisten lomakkeiden ja hakemusten täyttöön oli hyödyllistä. Työharjoittelun loppuvaiheessa tai sen jo loputtua nuoren ei tarvinnut yksin miettiä, mitä seuraavaksi tapahtuu, vaan sai pohtia tilannetta yhdessä yksilöohjaajansa kanssa. Ohjaajilta tuli myös monesti sellaisia ideoita, mitä nuori itse ei olisi osannut edes ajatella. Yksi haastatelluista nuorista koki, että yksilötapaamisia oli ollut hänen tarpeilleen liikaa. Hän ei mielestään tarvinnut niinkään opastusta asioiden hoitamisessa, vaan enemmänkin kannustusta kyseisen elämäntilanteen läpiselviämiseen.

Täällä (työharjoittelussa) on viihtyny liian hyvin vois sanoo. Siis täällä on viihtyny liian hyvin, ettei muista muita juttuja paitsi hammaslääkärin. -Kalle-

Yleisesti nuoret kertoivat viihtyneensä hyvin työharjoittelupaikoissaan. Sekä itsenäisesti että yhdessä tekeminen, uuden oppiminen, nuoriin luottaminen sekä hyvä yhteishenki työharjoittelupaikoissa olivat avainasemissa viihtyvyyden muodostumisessa. Aina uusien asioiden tekeminen ja sisäistäminen ei tietenkään ollut helppoa. Myös oman mielialan vaikutus oli suuri jokaisena työharjoittelupäivänä. Nuoret kertoivat kuitenkin olleensa enimmäkseen tyytyväisiä työharjoittelupäivien jälkeen: kotiin ei ollut tarvinnut lähteä apeana.

Nuorten tietoisuus erilaisista koulutus- ja työelämänmahdollisuuksista kasvoi, kun he saivat tietoa ohjaajiltaan tai näkivät työharjoittelupaikoissa heille uusia ammattialoja. Tietoisuuden kasvaessa myös kiinnostus kasvoi ja osa nuorista saikin kokonaan uuden herätyksen siihen, mitä haluaisi opiskella ja tehdä työkseen. Sekä tietoisuuden että kiinnostuksen kasvu paransivat nuorten tiedonhakutaitoja, kun he itse tai ohjaajan avustuksella etsivät lisätietoja, koulutusmahdollisuuksia ja työpaikkoja heille uusilta aloilta.

Palvelu ja sen mukanaan tuomat uudet ajatukset kohottivat nuorten itsevarmuutta ja mielialaa. He kokivat saavansa aikaisempaa enemmän hallinnantunnetta elämäänsä. Yksi haastatelluista kertoi hänen mielialansa olleen palvelun aikana huomattavasti parempi kuin sitä aiemmin. Palvelun loputtua hän oli kuitenkin todennut, ettei palvelulla tainnut olla mielialan puolelle pitempiaikaisia vaikutuksia, mutta palvelu oli kasvattanut häntä itseluottamuksen ja itsevarmuuden puolella.

Koho varmaan anto pienen potkun persuksille, että oli tavallaan niinku syytäki sitte hakee kouluun. Että sitte kun on ammatti, voi toteuttaa noita suunnitelmiäki helpommin. –Kalle-

Nuorten kiinnostus myös yleisesti elämää kohtaan näytti kasvaneen. He olivat saaneet palvelun myötä ideoita siitä, millaista elämää he haluavat elää ja myös kokemuksia siitä, millaista elämän ei tule olla. Kasvava itsevarmuus ja jaksaminen, sekä elämönhallinnan tunne mahdollistivat myös näitä ajatuksia. Nuorille oli tullut esimerkiksi mieleen suunnitelmia muuttaa seurustelukumppanin kanssa yhteen, muuttaa toiseen kaupunkiin, hankkia oma koti ja halu perustaa perhe. Jos ihminen ei ole henkisesti, fyysisesti ja psyykkisesti kunnossa, ei hänellä ole välttämättä energiaa miettiä ja suunnitella tulevaisuuttaan. Voimaantuneena ihminen puolestaan jaksaa ja haluaakin suunnitella ja elää elämäänsä pitemmälle kuin vain päivän kerrallaan. Koho-palvelun voimaannuttava toiminta antoi nuorille mahdollisuuden kiinnostua omasta elämästään ja vaikuttaa siihen.

Yksi nuorista koki Koho-palvelun asiakkuuden niin positiivisena asiana omassa voimaantumisessaan, että hän oli kannustanut myös omaa ystäväänsä palvelun asiakkaaksi. Ystävä oli monien epäonnistuneiden koulutus- ja työpaikkavalintojen jäljiltä epävarma tulevaisuudestaan. Rohkaisun myötä ystävä oli lähtenytkin palvelun asiakkaaksi, ja nyt nuori oli ylpeä siitä, kuinka hienosti ystävä oli pärjännyt palvelun asiakkaana ja vielä palvelun jälkeen.

Toinen nuori kertoi hänen sosiaalisten taitojensa parantuneen, kun työharjoittelussa pääsi tekemään töitä uusien tuttavuuksien kanssa. Myös ihmisten erilaisuus oli herättänyt nuorella ajatuksia, ja hän koki nyt tulevansa toimeen entistä paremmin erilaisten ihmisten kanssa. Nuori oli huomannut, että yksi pienikin yhdistävä tekijä voi saada aikaan kaveruuden. Kaksi haastateltua nuorta kertoi myös saaneensa uusia ystäviä palvelun kautta: joko muista työharjoittelijoista tai työharjoittelupaikan ohjaajista.

Sosiaalisen verkoston luominen ja sen kasvu on tärkeää nuoren ihmisen henkisen hyvinvoinnin kannalta ja siksi ystävillä onkin tärkeä merkitys nuoren tukiverkossa. Suutari (2001) tuli artikkelissaan tulokseen, että syrjäytymisuhan alla oleville ja marginaalissa eläville nuorille ystävät ja kaverit ovat tärkeitä kumppanuuden ja johonkin kuulumisen alueella. ”Ystävyys- ja kaveruussuhteissa syntyvä solidaarisuus toimii yhteisöllisenä kiinnittäjänä myös yhteiskunnan valtaviiran reunamilla.” (Suutari 2001, 182.)

Nuorille palvelun merkitys koostui palveluvaiheessa työharjoittelusta ja sen mukanaan tuomista arjen muutoksista, ohjaajan tuesta ja sitä kautta tietoisuuden ja kiinnostuneisuuden kasvusta sekä mielialan ja itsevarmuuden paranemisesta. Palvelun merkitys asiakkuuden päätyttyä oli eteenpäin kannustava. Nuorella oli nyt uutta tietoa ja taitoa, mikä lisäsi elämänhallinnan tunnetta ja sitä kautta tietä kohti voimaantumista.

4.3 Koho-palvelu nuorten näkökulmasta

Yleiskuva palvelulle on minun mielestä hyvin tarpeellinen. Että tämä vähän unohdettu osa kansasta, nämä kadonneet ja pudonneet, niinku sanotaan, niin kyllä heille on hyvinki tarpeellinen. –Lea-

Nuoret pitivät Koho-palvelun ideaa, syrjäytymisen ennaltaehkäisyä ja nuorille tarkoitettua palvelua koulutuksen ja töiden löytämiseen ja hakemiseen, tärkeänä. Kolme viidestä haastatellusta sanoi, että tällaista palvelua pitäisi olla joka kaupungissa. Myös palvelun tavoitteet olivat hyvin mielessä; asiakkaiden kannustaminen kohti koulutusta ja työelämää sekä samalla elämänhallinnan parantaminen, ovat tärkeitä tavoitteita nuorten elämässä. Nuoret olivat hyvin perillä yhteiskunnan nykyisestä tilanteesta koskien nuorten hyvinvointia ja ymmärsivät ennaltaehkäisevän työn olevan tärkeässä roolissa pienentämään ja estämään niin nuorten työttömyyttä kuin päihde- ja mielenterveysongelmiakin. Ongelmiin tulisi tarttua jo siinä vaiheessa, kun varsinaista ongelmaa ei vielä ole, mutta se on kehittymässä.

Asiakaspalvelu. Se on oikeesti hyvää. –Kalle-

Täytyy sanoa, että juuri tää henkilö - - tää on todella tehokas täti. Niin sanotusti, sillä on kyllä narut käsissään, että kyllä tietää. - - Että kaikesta mitä vaan löyty kyllä ideaa ja miten ja mistä ja millai, kyllä olin tosi yllättyny ja sillai niinku positiivisesti yllättyny. –Tero-

Koho-palvelun työntekijöiden ammattitaitoon ja ohjaustyyliin oltiin tyytyväisiä. Nuoret kokivat, että heidän tarpeitaan oli ymmärrelty ja mietitty oikeita apukeinoja juuri heidän kohdalleen. Yksi nuorista muisteli tyytyväisenä, kun hänen tilannettaan oli lähdetty tarkastelemaan syiden ja seurauksien kautta ja niiden avulla oli jatkettu eteenpäin. Apua ja neuvoja ei oltu tuputettu nuorille, vaan heitä oltiin rennosti, mutta varmoin määrätietoisin ottein ohjattu eteenpäin. Välitön toiminta oli karistanut nuoreltakin ”hällä väliä” - asenteen ja tartuttanut innostuksen uusien haasteiden ja kokemusten vastaanottamiseen.

Palvelukokemus oli kasvattanut nuorten tietoisuutta ja kiinnostusta erilaisia koulutus- ja työelämämahdollisuuksia kohtaan. Tietoisuutta oli tullut lisää varsinkin ohjaajien puolelta ja kiinnostus oli puolestaan noussut enemmän harjoittelujaksojen aikana. Työharjoittelupaikkoja muisteltiin lämmöllä, ja niihin liittyi monia hauskoja muistoja. Nuoret olivat edelleen kiinnostuneita samoista aloista ja työtehtävistä, mitä olivat työharjoitteluisakin kokeilleet. Työharjoittelumahdollisuus palvelun asiakkaille koettiin tärkeänä. Oli hyvä, että nuoria ei neuvottu suoraan vaan hakemaan koulutuksiin. Mahdollisuus nähdä ja kokeilla alaa ennen koulutusta lisää nuorten mielestä alalle sitoutumista ja työssä myöhemmin jaksamista.

Sitä pitäis tuoda niinku helpompiahakuisemmaks, kun jos ei tiedä siitä palvelusta yhtään mitään, joku jolla on lähteny elämänhallinta oikeestaan aika paljon käsistä, ni semmonen ei välttämättä uskalla, tai ajattelee että joku tuommonen nuorten juttu... Että tuntuu ettei tuommonen palvelu oo mua varten. –Saku-

Kehitysideoitakin nuorilta tuli Koho-palvelulle. Nuoret kokivat, että palvelu on monella tapaa hankala löytää. Paremmalla tiedottamisella ja mainostamisella, esimerkiksi internetissä, saisi kiinni enemmän uusia asiakkaita, myös niitä nuoria, jotka ovat yksin ilman sellaista sosiaalista verkostoa, joka kertoisi heille palvelusta ja kannustaisi eteenpäin. Pohdintaa aiheutti kysymys siitä, kuinka monta potentiaalista palvelun asiakasta jää löytymättä. Palvelun löytämiseen vaikuttaa myös palvelun konkreettinen sijainti. Palvelun tiloihin ei vahingossa eksy tai sitä ei löydä kävelyllä, vaan siitä pitää tietää, että osaa tulla oikeaan paikkaan. Tilat keskustassa lisäisivät palvelun näkyvyyttä ja helppoutta nuorille tulla vaikka vaan kysymään, mikä paikka on kyseessä ja miten paikka voisi nuorta auttaa.

Jos en ois päässy Kohoon, ni olis varmaan semmonen samanlainen olo, ku semmonen hällä väliä – asenne... Koho on kyllä sillai muuttanu aika paljon mua, ei ole aiemmin ajatellu sitä. Nyt kun puhuu siitä, niin huomaa. -Tero-

Kyllä minä olen yrittänyt sitä joskus ajatella, mutta nyt vasta, ku kyselit muutaki asiaan liittyvää, ni kyllähän sitä huomaa... Että onhan se vaikuttanu. - - Että hyvä mieli on jääny. –Lea-

Kokonaisuudessaan kokemus Koho-palvelusta oli nuorille positiivinen. He olivat saaneet apua omaan tilanteeseensa siinä elämän vaiheessa ja olivat pystyneet jatkamaan elämäänsä oikeaan suuntaan palvelun jälkeen. Suurimpina tekijöinä siihen, että nuorten kokemus palvelusta on positiivinen, voi listata ainakin mieltymyksen palvelun henkilökuntaan, palvelusta välittyvän kiinnostuksen nuoria kohtaan sekä nuorten mahdollisuuksien vaikuttaa itse omaan toimintaansa, vaikka ovatkin asiakkaana palvelussa. Tärkeänä koettiin palvelun hyödyllisyys juuri kyseiselle asiakaskunnalle, palvelun saatavuuden parantaminen ja palvelua tarvitsevien nuorten löytämisen keinot. Oli palvelulla sitten suoranaista vaikutusta heidän nykyhetkeensä tai ei, oli palvelu heille kaikille ainakin mukava ja hyvä muisto.

5 Koho-palvelun merkitys nuorten nykypäivään

Nuoret olivat käyneet palvelun mahdollistaman polun ja elivät nyt aikaa ilman Koho-palvelua. Kaikilla nuorilla oli nyt tekemistä, kukaan ei ollut pelkästään kotona tietämättä mitä tehdä. Kaksi nuorista oli työharjoittelussa, yksi koulussa, yksi töissä ja yksi äitiyslomalla.

No töiden puolesta varmaan oisin suurin piirtein samassa jamassa, mutta niin niin, koulutuksen puolesta varmaan sain kuitenkin silloin semmosta, että päätti hakea. Siihen ainaki tuntu, että apu tuli silloin. Että en varmaan olis koulutuksen kanssa tässä, tällä linjalla, tällä hetkellä ilman Kohoa.
–Anna–

Jo koulussa olevaa lukuun ottamatta kaikilla nuorilla oli suunnitelmissa hakeutua johonkin koulutukseen, suurin osa jo kevään 2009 yhteishauissa. Yksi oli hakenut joihinkin koulutuksiin jo kuluneen vuoden aikana. Kiinnostus koulutusta kohtaan oli siis suurta ja koulutuksen merkitys nuorille oli huomattava. Muitakin tulevaisuuden suunnitelmia oli: muutto toiseen kaupunkiin, yhteen muuttaminen seurustelukumppanin kanssa ja uuden asunnon hankkiminen sekä töiden hakeminen. Ihmisten elämäntilanteet voivat muuttua nopeasti, eikä kukaan voi täysin ennakoida, mitä seuraavaksi voi tapahtua. Siksi nuoret kokivat mukavana sen, että Koho-palvelusta oli saatettu kysyä kuulumisia varsinaisen palvelun jo loputtua, tai palvelun päättyessä oli muistutettu, että aina voi ja saa tulla takaisin asiakkaaksi. Se loi turvallisuuden ja välittämisen tunnetta.

Kysyttäessä nuorten elämän tämänhetkisestä laadusta, he kertoivat olevansa tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä. Tyytyväisyyttä aiheuttivat varsinkin esimerkiksi sosiaaliset verkostot, nykyinen harjoittelupaikka ja oma mieliala. Myös koulutuksessa oleva nuori oli tyytyväinen siihen, että oli jaksanut väliaikaisista vaikeuksista huolimatta jatkaa koulua. Elämänlaatua huonontamassa olivat esimerkiksi työnäkymät ja keho taloustilanne. Ajatukset elämänlaadusta olivatkin realistisia, aina on parantamisen varaa.

Vaan kyllähän se sitte voi olla toisin, kun koulussa ensin istuis. Niin niitä töitä tulis tarjolle ihan eri tavalla. –Kalle–

Ymmärrys koulutuksen tärkeydestä ja työpaikan saamisesta koulutuksen kautta oli laajentunut. Töitä voi toki saada ilman koulutustakin, mutta koulutus parantaa mahdollisuuksia ja antaa nuorelle paremmat resurssit toimia työelämässä, mahdollisesti lähes koko loppuelämän. Yksi nuorista oli tehnyt koko vuoden pätkätöitä ja vuodenajasta riippuvia työkeikkoja. Nuori koki rasittavana kokoaikaisen töiden jatkumisen epävarmuuden, kun vakituista sopimusta ei saanut ilman alan koulutusta.

Asioiden tärkeysjärjestys elämässä oli nuorille hyvin selkeää: oman hyvän olon kautta pääsee kehittämään itseään, voi entistä paremmin ja voi jakaa hyvää oloa ympärilleenkin. Yksi nuorista pohti, olisiko tässä päivässä tässä tilanteessa nyt, jos ei olisi ollut Koho-palvelun asiakkaana. Hän totesi, että saattaisi ollakin, koska muutos lähtee kuitenkin hänestä itsestään, ei muiden toimesta ja että Koho-palvelu on vain välissä auttamassa ja kannustamassa häntä eteenpäin. Nuori ei kuitenkaan luopuisi palvelun ajasta elämässään, se oli positiivinen muisto hänelle. Palvelu mahdollisti hänelle asioita, joita ei ilman sitä olisi saanut aikaiseksi.

Koho-palvelun asiakkuuden aikana osalle nuorista oli alkanut muotoutua suunnitelmia tulevaisuudelle. Paljon ei ollut vielä kuitenkaan ehtinyt muuttua siitä päivästä tähän päivään verrattaessa, kun palvelu loppui. Kuitenkin jo se, että nuorilla oli suunnitelmia ja toteutuskelpoisia unelmia koskien tulevaisuuttaan oli merkki siitä, että elämä kulkee oikeaan suuntaan.

Kunhan tässä nyt pääsee sinne kouluun, ni sitte alkaa taas uus elämä. Vaikka eihän tässä nykysessäkään hirveesti huonoa oo. Mutta ainahan sitä voi parantaa. Ja pitäääki. –Saku-

Nuoret ovat nyt kiinni yhteiskunnassa ja sen järjestelmissä. Kenenkään ei voi sanoa olevan näillä, heidän nykyisillä resursseillaan, syrjäytymisuhan alaisia. He ovat saaneet apua tarvitessaan sitä, voimaantuneet joko Koho-palvelun tai muun mahdollisen auttajan avulla. Koska voimaantuminen lähtee vain ihmisestä itsestään, ovat nuoret tarvinneet muitakin kannustimia voimaantumiseensa ja elämänhallintansa parantamiseen, kuin vain Koho-palvelun. Nuorten olikin ymmärrettävästä syystä hankalaa eritellä asioita, mitkä Koho-palvelussa olisivat vaikuttaneet suoraan heidän nykyiseen elämäntilanteeseensa ja oloonsa. Lisäksi jokainen ihminen on erilainen ja sekin näkyy voimaantumisen muodostumisessa: joillakin ihmisillä voimaantuminen voi tulla esiin uskomuksissa, joillakin puolestaan toiminnassa tai vaikkapa suhtautumisessa ympäristöön. Joidenkin ihmisten voimaantumista voivat edesauttaa sellaiset asiat, joita toiset pitävät täysin turhina omalla kohdallaan.

6 Johtopäätökset

Tutkimustehtävänä oli tutkia Koho-palveluun liittyviä kokemuksia ja palvelun merkitystä asiakkaiden kertomana. Tarkoituksena oli myös selvittää, mitä asiakkaille kuuluu nykypäivänä ja ottaa selvää asiakkuuden mahdollisista vaikutuksista nuorten voimaantumiseen ja elämänhallinnan taitojen paranemiseen.

Palvelun luomaan merkitykseen vaikuttaa se, mistä asiakas on palveluun tullut ja mikä hänen tilanteensa on ennen palvelua ollut. Asiakkaan historialla on vaikutusta siihen, millainen merkitys asiakkaalle palvelusta rakentuu. Ihmiset arvostavat eri asioita, huomioivat eri asioita ja toivovat eri asioita omalle kohdalleen riippuen siitä, millaiset lähtökohdat heillä itsellään on elämälle ja elämän asenteille. Kotoa ja kasvuympäristöstä saadut merkitykset ja tavat kulkevat mukana myöhemminkin: joko niitä pyritään vaalimaan ja noudattamaan tai niistä halutaan päästä eroon.

Koho-palvelun merkitys näkyi nuorilla nykyhetkessä enemmän yhteiskunnallisella kuin henkilökohtaisella tasolla. Vaikka omalla kohdalla ei välttämättä näe suuria muutoksia palvelun avulla tapahtuneen tätä päivää mietittäessä, oli jokainen haastateltu nuori yhtä mieltä siitä, että Koho-palvelu tekee erittäin tärkeää työtä nuorten parissa. Palvelun vaikutusten miettiminen nykypäivään aiheutti enemmänkin pohdintaa siitä, että näkyikö sitä enää arjessa. Olihan palvelun asiakkuudesta kulunut jo lähes vuosi ja siinä ajassa saa hyvin etäisyyttä asioihin. Kaikki nuoret pitivät palvelua tarpeellisena, koska yhteiskunnassa elää paljon syrjäytymisuhan alla olevia nuoria ja vanhempiakin ihmisiä. Toimiakseen kunnolla yhteiskunnan tulee ennaltaehkäistä ihmisten ongelmia ja auttaa jo syntyneiden ongelmien ratkaisemisessa. Palvelun hyödyllisyys ja sen antamat mahdollisuudet pitäisi vain saada paremmin kaikkien apua tarvitsevien käyttöön.

Nuorelle itselleen saatu henkilökohtainen apu Koho-palvelusta tuli enemmänkin ilmi vasta sitten, kun palvelun jälkeisiä ja sen aikaisia tapahtumia kerrattiin haastattelun aikana. Moni nuorista ei ollut miettinyt koko asiaa aiemmin sen enempää, mutta sitä kysyttäessä he ymmärsivät palvelun merkityksen heidän nykytilanteissaan, käytännössä. Tärkeitä merkityksiä asiakkuuden aikana olivat luoneet ohjaajilta saatu tuki, arjen järjestyminen, työharjoittelu, tietoisuuden ja kiinnostuneisuuden kasvaminen sekä oman mielialan kohentuminen. Nämä asiat vaikuttivat myös nuorten positiiviseen kokemukseen Koho-palvelusta vielä jälkeensäkin. Nuoret olivat tyytyväisiä varsinkin asiakaspalveluun ja työharjoittelupaikkoihin. Työntekijöiden oikeanlainen työote sai nuoret tajuamaan oman tilanteensa. Työharjoittelupaikat koettiin tekemisen kautta montaa asiaa, esimerkiksi itsenäisyyttä ja yhteistyötä, opettaviksi.

Haastatteluissa palvelun aikaiset työharjoittelupaikat ymmärrettiin yhtäkkiä palvelun mahdollistamina tilaisuuksina kokeilla uusia ja erilaisia ammattialoja. Myös ansioluettelon tekemisen oppimistilanne muistui mieleen yksilöohjaajien kanssa pidetyistä tapaa- misista puhuttaessa. Palvelusta saatujen oppien ja hyödyn alkuperän unohtaminen ei kuitenkaan viittaa siihen, että palvelu haluttaisiin unohtaa tai nuori ei haluaisi myöntää olleensa palvelun asiakkaana. Nuorten elämä on saattanut olla hyvinkin sekaista ja hallitsematonta palveluun mennessä. Asiakkuuden myötä tai asiakkuuden aikana nuorten elämä oli kuitenkin muuttunut syystä tai toisesta parempaan. Voimaantuneena ihmisen on helpompi pitää ajatukset yhtenäisenä ja keskittyä tapahtumiin.

Palvelun merkitys nuorten nykytilanteeseen jäi siis auki eniten tutkimustuloksissa. Vaikka voimaantumista ja elämänhallinnan parantumista oli selvästi tapahtunut, ei koulutus- ja työnäkymissä ollut tapahtunut paljoa uutta. Lisäksi korostan, että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään ja vain ihminen itse voi voimaantuttaa itsensä. Yhden nuoren pohdinta siitä, olisiko hän tässä tilanteessa ilman palvelua, oli aivan paikallaan. Kuitenkin kyseessä on tapaustutkimus ja yhden henkilön pohdinta, joten tätä argumenttia ei pidä yleistää. Jokainen nuori koki kuitenkin saaneensa apua ja tukea siihen hetkeen elämässään, kun oli asiakkaana.

Ehkä ei myöskään ole edes tarpeellista miettiä yksittäisiä asioita, mitkä olisivat Koho-palvelun asiakkuuden myötä tulleet nuorten elämään ja mahdollisesti muuttaneet nuorta jollain tapaa. Kokonaiskuva ratkaisee: nuorten kokemukset ja merkityksenannot palvelusta ovat edesauttaneet heidän elämänlaadun parantumista ja voimaantumista. Tätä kautta palvelulla on ollut pitkäaikaisempaa, vielä palvelun asiakkuudenkin jälkeen näkyvää vaikutusta nuoriin.

Palvelun vaikutusta nuorten voimaantumisessa ei voi mitata tai arvioida siitä, kuinka nuoret ovat elämäänsä jatkaneet palvelun jälkeen, vaan on kiinnitettävä huomio siihen, millainen kokemus palvelu on heille ollut ja mitä he ovat siitä saaneet. Nuorten kasvaneen kiinnostuksen ja tietoisuuden koulutus- ja työelämän asioita kohtaan voi katsoa parantaneen heidän kiinnostustaan omaa elämää kohtaan yleisesti. Kun nuorta on kannustettu ja tuettu eteenpäin, kokeilemaan uusia asioita ja oppimaan uutta, on nuori saanut enemmän täytettä päiviinsä ja tätä kautta hyvinvointi ja jaksaminenkin ovat lisääntyneet. Nuorelle on annettu tilaa ja valtaa päättää omista asioistaan, mikä on vaikuttanut nuorten mielialaan positiivisessa mielessä. Myös ympäristön ollessa suotuista, on sekin voinut lisätä nuoren voimaantumisen mahdollisuutta.

Voimaantuminen lisää elämänhallintaa, ja elämänhallinta lisää voimaantuneisuutta. Kun ihminen jaksaa ja on kiinnostunut siitä, mitä itselle kuuluu ja haluaa itse vaikuttaa elämäänsä, paranevat hänen elämänhallinnan taitonsa. Samalla myös elämänlaatu paranee. Tuella voi olla suuri merkitys elämänhallintaa parannettaessa.

Nuorten elämänhallinnan taitoihin Koho-palvelu on voinut vaikuttaa suoraan. Palvelun tavoitteiden mukaan ja nuorten kertoman perusteella on hienoa huomata, kuinka nuorten asenne koulutus- ja työasioita kohtaan on muuttunut. Koulutuksen ja ammatin kautta elämänlaatu yhteiskunnan jäsenenä paranee. Nuorten tietoisuus tästä seikasta oli selkeästi ainakin kahdella nuorista peräisin palveluajoilta. Heidän ”hällä väliä” – asenteensa oli palvelun aikana muuttunut kiinnostukseksi ja ymmärrykseksi koulutuksen tuomista mahdollisuuksista ja työelämän tärkeydestä. Ohjaajien antama tuki on mahdollistanut nuorten kokeilun omasta jaksamisestaan. Samalla nuorten hallinnan tunne omasta elämästä on kasvanut.

Siljanderin ja Karjalaisen (1993) kuvio merkityksestä ja sen tasoista sivulla 15 kokoa johtopäätöksiä yhteen. Yksilöllinen, eli nuorten tiedostettu merkitys Koho-palvelua kohtaan näkyi ensin heidän henkilökohtaisissa tavoitteissaan tulevaisuuteen. Tiedostettu merkitys muutti muotoaan, kun nuoret olivat käyneet palvelun läpi ja pystyivät nyt toteuttamaan tavoitteitaan. Heidän tiedostamaton, piilotajunnassa oleva palvelun merkitys, voimaantuminen ja elämönhallinnan paraneminen, olivat onnistuneet palvelun aikana ja pysyivät ehkä edelleen enemmän tiedostamattoman kuin tietoisien puolella. Yhteisöllisen tiedostetun merkityksen puolella ovat yhteisön rooli-dotukset, normit, ihanteet ja moraalit nuoria kohtaan. Nuoria haluttiin auttaa ja siirtää heidät marginaalista kohti aktiivista yhteisön elämää ja jäsenyyttä. Palvelu toimi nuorten ”siirtäjänä”. Yhteisölliset tiedostamattomat merkitykset pitävät sisällään rutinoituneita toimintarakenteita ja toiminnan piileviä sääntöjä. Yhteisön aktiivisen jäsenyyden omaksuttuaan nämä merkitykset sulautuvat nuorten toimintaan lähes huomaamatta.

Kylmäkoski (2003) oli haastatellut ”Koho kannattaa” -raporttiinsa Koho-projektin nuoria asiakkaita. Jo projekti oli tehnyt hyvän vaikutuksen nuoriin, koska he olivat valmiita suosittelemaan asiakkuutta muillekin nuorille. (Kylmäkoski 2003, 75.) Haastattelujen tulokset olivat samansuuntaisia kuin asiat, mitä Koho-palvelun entiset asiakkaat kertoivat. ”Asiakkaiden näkemyksen mukaan KOHO-projektin laatutekijöitä ovat mahdollisuus keskustella omista asioista kiinnostuneen aikuisen ammattilaisen kanssa, ystävällinen ja myötätuntoinen nuoren omista tarpeista lähtevä palvelu, jatkuva asiakassuhde saman työntekijän kanssa, konkreettinen apu ja neuvonta, nuoren työnhaun tukeminen, asioinnin joustavuus ja ajan riittävyys” (Kylmäkoski 2003, 75-76). Koho-palvelu on siis onnistunut säilyttämään nuorille tärkeät asiat palvelussaan alusta asti.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on koko ajan enemmän nuoria, joilla on jokin elämönhallintaan liittyvä ongelma: työttömyys, päihde- tai mielenterveysongelma, sosiaalisen verkoston puuttuminen, arjen sujumattomuus, puhumattakaan sairauksista. Listaa voisi jatkaa loputtomiin. Yhteiskunnan rakenne mahdollistaa, suosimalla itsenäisyyttä ja yksilöllisyyttä, heikoimpien yksilöiden tippumisen kyydistä ja tätä kautta heidän syrjäytymisen valtaväestöstä. Elämönhallinnan ongelmia omaavat joutuvat marginaaliin, syrjäytymisuhan alle. Avuksi tarvitaan palveluita, jotka tukevat asiakkaitaan voittamaan ongelmansa ja siirtymään uhan alta takaisin yhteiskunnallisiksi toimijoiksi.

Alkuoletuksenani oli, että syrjäytymisuhan alla olleet nuoret saivat Koho-palvelusta voimaannuttavan kokemuksen, ja siirtyivät marginaalista yhteiskunnan aktiivisiksi jäseniksi. Tutkimustulosten kautta käy ilmi, että asiakkaat ovat parantaneet elämönhallintansa taitoja ja voimaantuneet ihmisinä asiakkuuden alusta tähän päivään tultaessa. Onnistuneen palvelukokemuksen myötä palvelu on jäänyt nuorten mieliin positiivisena asiana ja he ovat voineet suositella sitä muillekin nuorille. Haastateltujen nuorten kertoman ja kokeman perusteella voi todeta, että Koho-palvelun merkitys on ollut elämönhallintaa parantava ja nuoria voimaannuttava. Palvelusta saatu tuki, kannustus ja opastus ovat parantaneet nuoren sen hetkistä elämänlaatua ja auttaneet häntä eteenpäin kohti yhteiskunnan täyttä jäsenyyttä. Tänä päivänä palvelun entisillä asiakkailla on enemmän ymmärrystä ja otetta elämäänsä. Aina on parantamisen varaa, mutta hyvältä pohjalta onkin helpompi ponnistaa eteenpäin.

6.1 Tutkimuksen aikana eteen tulleita tutkimusideoita

Tutkimusta tehdessä esille nousi valtava määrä uusia tutkimusideoita aiheeseen liittyen. Niin kutsutut väliintippujat ja yhteiskunnasta syrjäytyneet nuoret herättivät mielenkiintoani ja lisäksi se, että kuinka yhteiskunta ylipäättään mahdollistaa tällaisten ryhmien muodostumisen. Myös syrjäytymisvaarassa olevia nuoria olisi mielenkiintoista tutkia jonkun muun palvelun ympärillä. Sekä elämänhallinnasta että voimaantumisesta saisi myös kokonaan omat tutkimuksensa, ja siitä, kuinka ihmiset ne ymmärtävät.

Myös nuorten kokemus yhteiskunnan heille tarjoamista palveluista herätti pohdintaa. Olisi myös kiinnostavaa tietää, kuinka eri kaupungeissa nuorten palvelut eroavat toisistaan: onko jokin paikka täysin ilman palveluita ja jos on, kuinka nuoret saavat tarvitsemaansa apua. Lisäksi nuorten palveluiden toimintamallit kiinnostavat: ovatko palvelut enemmän nuorta kuuntelevia vai yhteiskunnan hyväksymään muottiin ohjaavia.

Suosituksukset Koho-palvelulle toiminnan kehittämiseen

Vaikka Koho-palvelulla on laaja yhteistyöverkosto, ei silti kaikkia potentiaalisia asiakkaita tavoiteta. Tutkimustulokset ja haastateltujen nuorten esille tuoma huoli siitä, tavoittaako Koho-palvelu tarpeeksi niitä nuoria, jotka todella tarvitsevat tämänkaltaista palvelua, tulisi huomioida käytännössä. Tulokset viittasivat tämänhetkisen mainonnan jäävän piiloon, nykyisten mainostulvien ollessa niin suuria. Mainonnan laajentamisella ja yhteistyöverkoston lujittamisella voisi palvelun kautta saada apua yhä useampi nuori.

7 Oma arvio tutkimustyöstä

7.1 Metodologiset valinnat

Kokemattomana tutkijana tutkimuksen tekeminen antoi paljon haasteita. Niin aineiston kerääminen ja analysoiminen kuin myös johtopäätösten tekeminen ja tutkimuksen eettinen pohtiminen sekä luotettavuus pistivät opettelemaan kokonaan uusia asioita. Termin ja uusien menetelmien sisäistäminen vei oman aikansa ja kasvatti itsehillintää.

Haastavimpana tutkimukseni edetessä koin aineiston analysoinnin vaiheen. Haastatteluihin kutsuminen, haastatteluiden tekeminen ja niiden litteroiminen onnistui ilman suurempia ongelmia. Sisällönanalyysiin tutustuminen ja sen harjoittelu ja tekeminen puolestaan tuotti jonkin verran ongelmia. Huomasin, että koko menetelmään olisi pitänyt perehtyä vieläkin paremmin, ennen kuin sitä sovelsi käytännössä.

Tutkimuksessa käytetyt käsitteet, voimaantuminen, elämänhallinta ja merkitys, ovat laajalti keskusteluja herättäneitä termejä. Käsitteiden moninaisuus ja laaja käyttöympäristö toi oman haasteensa niiden käyttämisessä. Koen kuitenkin käyttäneeni niitä melko onnistuneesti tutkimuksessani.

Vaikka haastattelut sujuivat ongelmitta, herätti teemahaastattelun käyttö haastattelumuotona kysymyksiä: olisiko jokin toinen haastattelumuoto ollut helpompi käyttää näin kokemattomana tutkijana? Millaisia tutkimustuloksia olisin saanut toisenlaisella haastattelumuodolla? Onko teemahaastattelu paras tapa tutkia kokemusta ja merkitystä? Kysymyksistäni saisi tehtyä kokonaan omia tutkimuksia. Mielestäni suoriuduin haastatteluilta teemahaastatteluiden ohjeiden mukaisesti. Tein ennen oikeita haastatteluja yhden koehaastattelun. Lisää varmuutta onnistumisestani olisi luonut suurempi määrä koehaastatteluja.

Asiakkaat valittiin haastatteluihin satunnaisotannalla. Teemahaastattelun käyttö ei kuitenkaan vaadi satunnaisotantaa, jotta tulos olisi kattavin mahdollinen. Herääkin kysymys, mitä muita valintatapoja olisin voinut käyttää ja olisiko tutkimuksen tulos muuttunut toisenlaisella valintatavalla. Johtopäätöksiin tuleekin suhtautua kriittisesti tätä mieittäessä.

7.2 Tutkimuksen eettisyys

Kuulan (2006) mukaan tutkimusetiikka voidaan määritellä tutkijoiden ammattietiikaksi. Tutkimusetiikka määrittelee eettiset periaatteet, arvot, normit ja hyveet, joita tutkijoiden tulee noudattaa omassa ammatissaan. Tutkimusetiikan normit voi jakaa kolmeen pääryhmään, jotka ovat totuuden etsiminen ja tiedon luotettavuutta ilmentävät normit, tutkittavien ihmisarvoa ilmentävät normit sekä tutkijoiden keskinäisiä suhteita ilmentävät normit. Tutkimusetiikkaa voidaan jäsentää myös sen toiminta-alueen tai toimintakohteen mukaan liittyen silloin kysymyksiin aineiston hankinnasta ja tutkittavien suojasta, tieteellisen tiedon soveltamisesta, sen käytöstä ja vaikutuksista sekä tieteen sisäisistä asioista. (Kuula 2006, 23-25.)

Vilka (2007) korostaa tutkimuksen tekemiseen liittyvää tutkimusetiikkaa eli hyvän tieteellisen käytännön noudattamista. Sillä tarkoitetaan sitä, että tutkijat käyttävät eettisesti kestäviä tiedonhankinta- ja tutkimusmenetelmiä. Tutkimuksellaan tutkija osoittaa tiedonhankinnan sekä tutkimustulosten johdonmukaista hallintaa. Hyvä tieteellinen käytäntö edellyttää myös vilpittömyyttä ja rehellistä toimintaa muita tutkijoita kohtaan. (Vilka 2007, 29-31.)

Miellän kirjallisuuden kaikista kestävimpanä tiedonhankinta- ja tutkimusaineistona. Kirjallisuutta tulee koko ajan lisää, ja pyrin ottamaan sen huomioon aineistoissani tutkimalla mahdollisimman uusia teoksia. En kuitenkaan unohtanut nimekkäitä tutkijoita sosiaalialalta. Muiden tutkimusten osalta luotin pitkään tutkijana olleiden sekä samansuuntaisia aiheita tutkineiden henkilöiden aineistoihin.

Tutkimuksen eettisyys perustuu ihmisoikeuksiin. Tutkittavien suojaamiseksi tutkijan on selvitettävä tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit osallistujille niin, että he ymmärtävät ne varmasti. Tutkittavilla on myös oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta, keskeyttää tutkimuksessa mukanaolo tai kieltää itseään koskevan aineiston käyttö tutkimuksessa. Tutkittavalle tulee kertoa myös nämä oikeudet. Tutkittavan tulee tutkimukseen osallistuessaan tietää, mistä tutkimuksessa on kyse ja tämäkin on tutkijan velvollisuus kertoa kaikille tutkittaville. Tutkijan tulee suojata tutkittavien oikeuksia ja hyvinvointia. Tutkimustietojen tulee olla luottamuksellisia ja nimettömiä ellei lupaa identiteetin paljastamiseen ole tutkittava itse antanut. Tutkimukseen suostuneella on oikeus saada vastaus kaikkiin häntä askarruttaviin kysymyksiin. Tutkijan tulee myös olla vastuuntuntoinen: hänen tulee noudattaa lupaamiaaan sopimuksia ja pysyä rehellisyydessä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128-129; Grönfors 2008, 118.)

Lähestyin haastateltavia nuoria kirjeillä, joissa selitin tutkimustehtävän ja sen tavoitteet. Kerroin mitä varten tutkimus tulee ja miksi halusin haastatella juuri heitä tutkimukseen. Korostin luottamuksellisuutta, nimettömyyttä ja sitä, että aineistoa ei tulla käyttämään missään muussa tarkoituksessa. Kerroin haastattelujen mahdollisesta nauhoittamisesta, mutta annoin vaihtoehdon olla nauhoittamattakin. Annoin myös vapauden päättää itse haastattelupaikasta ja -ajasta, kun ilmoitin heille ottavani myöhemmin yhteyttä, jotta voimme sopia haastattelusta lisää.

Soitin haastateltaville noin viikon kuluttua siitä, kun he olivat oletettavasti saaneet haastattelukutsut. Kertasin vielä puhelimesta tutkimukseni tavoitteet, haastattelujen luottamuksellisuuden ja nimettömyyden sekä vapaaehtoisuuden osallistumiseen. Vastasin myös parhaani mukaan heidän kysymyksiinsä. Osa ei halunnut osallistua tutkimukseen ja kunnioitin heidän päätöstään ilman sen suurempia suostutteluja. Muiden nuorten kanssa, jotka halusivat osallistua tutkimukseen, sovin haastattelupaikat ja -ajat heille sopivin ehdoin, kuitenkin parin viikon sisälle.

Haastattelutilanteet pyrin luomaan rennoiksi. Haastattelupaikka ei ollut nuorelle välttämättä tuttu, joten halusin heidän pystyvän olemaan rauhallisin mielin. Haastateltavat olivat suunnilleen samaa ikäluokkaa itseni kanssa, joten koin helpoksi rupattelun ennen haastattelun alkua. Ennen nauhoittamisen aloittamista kertosin vielä kerran haastateltavan nimettömyyden, haastattelun luottamuksellisuuden, aineiston tuhoamisen ja varmistin, kävikö haastateltavalle tulevan aineiston nauhoittaminen. Annoin nuorelle tilaa kysyä haastatteluun liittyen mitä vain ennen kuin aloitimme itse haastattelun.

Teemahaastattelun tavoin haastattelu koostui melko laajoista teemoista. Koska laajaa teemaa voi olla hankalaa rajata haastattelutilanteessa, annoinkin haastateltavien puhua myös teemojen ulkopuolisista asioista. Koin, että olennaisia asioita tutkimukseen liittyen voi löytyä muihinkin asioihin liittyen. Pidin kuitenkin oman ajatukseni kasassa ja muistilapun edessäni, jotta sain riittävästi vastauksia jo ennalta mietittyihin teemoihin ja niihin liittyviin tärkeisiin kohtiin.

Haastattelunauhut sekä litteroidut tekstit säilytin huolellisesti sivullisten ulottumattomissa. Haastatteluaineistot tuhoataan, kunhan niille ei varmasti ole enää käyttöä tutkimukseen liittyen ja kunhan opinnäytetyö on hyväksytty.

7.3 Tutkimuksen luotettavuus

Eskolan ja Suorannan (2000) mukaan tutkijan täytyy arvioida jokaisen valintansa kohdalla tutkimuksensa luotettavuutta. Luotettavuus tutkimusprosessissa tarkoittaa sitä, että vastaako tutkijan tekemä tulkinta ja käsitteellistäminen tutkittavan käsityksiä. Tutkimuksen toistettavuuden mahdollisuus lisää luotettavuutta. Kuitenkin eri tutkijoiden omatessa erilaista perehtyneisyyttä ja ymmärrystä tutkittavasta kohteesta, voivat tutkimustuloksetkin olla toistettaessa erilaisia. (Eskola & Suoranta 2000, 210218.)

Tuomi ja Sarajärvi (2002) ovat listanneet asioita, mitkä löytyessään tutkimuksesta, lisäävät sen luotettavuutta:

- Tutkimuksen kohde ja tarkoitus tulee olla esillä, sekä tutkijan oma sitoutuminen tutkimukseen
- Aineiston keräämisestä ja tutkimuksen tiedonantajista tulee olla tarkat selvitykset, kuitenkin niin, ettei tiedonantajien henkilöllisyys paljastu
- Tutkimuksen aikataulu sekä aineiston analyysitapa tulee selittää, sekä pohtia tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus
- Luotettavuutta lisää myös aineiston koonnin ja analysoinnin selvittäminen. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135-138.)

Koko tutkimusprosessin aikana olen tarkasti miettinyt tutkimukseni luotettavuutta. Lisäksi olen pitänyt huolen, että yllä mainitun luotettavuutta lisäävän listan kaikki asiat löytyvät tutkimuksestani. Tutkimukseni on toistettavissa, mutta toinen tutkija voi toki saada erilaisia tuloksia lähes jokaisesta tutkimuksen kohdasta. Kokemattomana tutkimuksen tekijänä kohdallani tulee ottaa myös huomioon mahdolliset satunnaisvirheet tutkimuksessani.

Lähteet

- Aaltola, J. 1992. Merkityksen käsite ihmistutkimuksen ja kasvatuksen perusteiden analyysin lähtökohtana. Chydenius-Instituutin tutkimuksia 3/1992. Kokkola: Chydenius-Instituutti.
- Adams, R. 1996. Social work and empowerment. Hampshire and London: Macmillan.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Grönfors, M. 2008. Laadullisen tutkimuksen kenttätutkimusmenetelmät. Vilkkä, H. (toim.) Verkkojulkaisu. Hämeenlinna. Luettu 20.04.2009. www.vilkkä.fi/sofia.
- Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijänä ja asiakkaana, sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.
- Järvinen, T. & Janhukainen, M. 2001. Kuka meistä onkaan syrjäytynyt? Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa: Suutari, M. (toim.) Vallattomat marginaalit, yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Yliopistopaino Oy.
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. Stakes. Helsinki: Valopaino Oy.
- Koho-palvelut, Silta-Valmennusyhdistys ry. Tiedot luovuttanut: Kimmo Kakko. 16.4.2009 Tampere.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Kylmäkoski, M. 2003. Koho kannattaa – Tampereen Koho-projektin arviointi. Raportteja 2003/1. Tampere: Silta-Valmennusyhdistys ry.
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aalto, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26-43.
- Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa Aalto, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44-67.
- Räsänen, J. 2006. Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut. Yhteiskunnan, yhteisön ja yksilön valtaistaminen. Suomen Työvalmennusakatemian julkaisu. Järvenpää: Nuorten työhönohjaus.
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto.

Siljander, P. & Karjalainen A. 1993. Kvalitatiivisen aineistoanalyysin sitoumuksia. Teoksessa S. Anttonen & R. Raivola (toim.) Kasvatus ja koulutus muuttuvassa yhteiskunnassa. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 5, 84-101.

Suutari, M. 2001. Tasapainoilua sosiaalisissa verkostoissa työmarkkinoiden marginaalissa. Teoksessa Suutari M. (toim.) Vallattomat marginaalit, yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Suutari, M. 2002. Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vilka, H. 2007. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Koho-projektin loppuraportti. 2003. Raportteja 2003/2. Tampere: Silta-Valmennusyhdistys ry.

KohoII-projektin loppuraportti. 2005. Tampere: Silta-Valmennusyhdistys ry.

LIITE 1

Koho-palvelut

Koho-palvelut on Silta-Valmennusyhdistys ry:n tuottama, Tampereen kaupungin sosiaalitoimen tilaama ja ostama palvelu. Palvelun työntekijöinä toimii toimialajohtajan lisäksi kolme yksilöohjaajaa. Palvelu on tarkoitettu 17–24-vuotiaille tamperelaisille nuorille, joiden

- toisen asteen koulutus on keskeytynyt
- toisen asteen koulutusta ei ole aloitettu ollenkaan
- ammatinvalinta on epäselvänä
- elämäntilanne kaipaa selvittelyä ja tukea

Koho-palvelut on tarvelähtöistä, intensiivistä ja kokonaisvaltaista palvelua. Palvelun tavoitteena on parantaa nuoren asiakkaan elämänlaatua ja auttaa tätä sijoittumaan koulutukseen tai työelämään. Ohjausprosessi räätälöidään asiakaskeskeisesti, ja asiakkaalle annetaan aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Useimmilla asiakkailla on kokemuksia ulkopuolisuudesta ja elämisestä marginaalissa.

Polku kohti Koho-palveluiden asiakkuutta alkaa palveluun ohjaavan tahon, useimmiten sosiaalitoimen, puolesta, kun nuorelle varataan tutustumiskäyntiaika. Asiakkaita tulee palveluun myös työvoimatoimiston, päihde-, terveys- tai mielenterveystoimiston, oppilaitoksen, sukulaisen tai omasta aloitteesta. Tutustumiskäynnillä nuori saa päättää, aloitetaako asiakkuuden palvelussa.

Ensimmäisestä asiakaskäynnistä lähtien nuorella on Koho-palvelussa oma yksilöohjaaja. Yksilöohjaus pitää sisällään neuvontaa, ohjausta ja valmennusta. Neuvonta voi käsittää esimerkiksi käsitteiden selventämistä, hakemusten täyttämistä, oppilaitosvierailuja sekä tiedon etsimistä. Nuoren elämänhallintaa pyritään parantamaan palveluohjaamisella, vuorovaikutusohjaamisella ja muutosohjaamisella. Valmennus pitää sisällään voimavaraistamista, kannustamista, rohkaisua sekä yhdessä tekemistä ja toimimista. Yksilöohjaaja etsii yhdessä nuoren kanssa nuorelle sopivia ja kiinnostavia koulutus- ja työelämäsuuntia.

Työharjoittelu on yleisin muoto, millä koulutus- ja ammattialoihin tutustuminen aloitetaan. Kolmen kuukauden harjoittelujakso on normaali pituus ensimmäiselle työharjoittelulle. Työharjoittelun aikana yksilöohjaaja pitää yhteyttä nuoreen, ja tukee näin hänen jaksamistaan.

Asiakkuus Koho-palveluissa kestää keskimäärin kolmesta kuuteen kuukauteen. Palvelun päättyessä nuoret koulutuksiin, työmarkkinatukiharjoitteluihin, palkkatyöhön tai sijoittuvat palveluketjuun suunnitelmallisesti. Pieni osa asiakkaista ei sijoitu minnekään, tai keskeyttää palvelun.

LIITE 2

Teemahaastattelupohja

Perustiedot:

ikä
sukupuoli

Aika ennen Koho-palvelua:

aiemmat koulutukset
asiakkaaksi päätyminen
odotukset elämältä ennen palvelua
odotukset palvelulta
odotukset tulevaisuudelta

Koho-palvelun aika:

asiakkuuden alkaminen
omat vaikutusmahdollisuudet
asiakkuuden eteneminen
asiakkuuden päätyminen
Koho-palvelun ja asiakkuuden merkitys asiakkaalle
kokonaismielikuva palvelusta
risut/ruusut

Aika Koho-palvelun jälkeen:

polku Koho-palvelusta tähän päivään
palvelun vaikutus tähän päivään
nykyinen mielikuva palvelusta
tulevaisuus